

M. PAULI JUUSTEN,
EPISC. QUONDAM AB.
CHRONICON EPISCOPORUM
FINLANDENSIUM,
ANNOTATIONIBUS ET SYLLOGE MONU-
MENTORUM ILLUSTRATUM.

CUJUS
PARTICULAM L.
CONS. FAC. PHILOS. R. ACAD. ABOËNSIS,
PRÆSIDE
M. HENRICO GABRIELE
PORTHAN,

ELOQV. PROFESSORE REG. ET ORD. R. ACAD. LITT. HUMAN.
HIST. ET ANTIQVITT. NEC NON R. SOCIET. SC. URSAL.
MEMBRO,

Publicæ bonorum censuræ submittit

HENRICUS JOH. MECHELIN,

Wiburgensis, Stipendarius Segercrantzianus.

In Audit. Mathematic. d. XXI Mart. MDCCXCVIII.

b. a. m. consuetis.

ABOË TYPIS FRENCKELLIANIS.

50.

THESES RESPONDENTIS.

THESIS: I.

Affectus ut non modo ad animos auditorum delectandos maxime conferunt, & ad rationes nostras probandas intellectum eorum reddunt proniorem, sed imprimis ad agendum eos faciunt promptiores, fortiores & alacriores; ita illorum excitandorum facultatem summi in Oratore esse momenti, nemo sanus non videt.

Thes. II. Inter adminicula præstantissima quæ ad persuadendum adjuvant, illores Oratoris esse, recte docent Rhetores.

Thes. III. Cum lectio Poëtarum egregiorum, non modo animos legentium delectet, sed etiam acuat, poliat, locupletet, & quasi omnes linguæ divitias iis pandat; scripta eorum cum omnibus literarum studiosis, tum maxime Oratoribus futuris, diligenter esse pervolvenda, merito statuimus.

Thes. IV. Quæ in loco de Contentione præcipere Rhetores solent de Argumentatione Oratoria, nec non de Amplificatione & Exaggeratione, verbo, de Argumentorum inventorum Elaboratione oratoria, ea cum iis, quæ in doctrina de Elocutione, quoad Perspicuitatem oratoriam & Ornatum, docentur, arctum adeo habent nexum, ut divelli commode vix queant.

Thes. V. Cognitio Historiæ & Geographiæ, tantam inter se cognationem habent, ut in illa tradenda hæc semper adjungi debeat. Quare utilissimum est consilium, libris Historiæ elementaribus mappa adjunctæ Geographicas, pro cujusque periodi majoris usu varie illuminatas, nominibusque locorum eo tempore usitatis signatas.

Thes. VI. Ut scientiarum constituere principia ab experientia independentia, ubi non de meris ideis, sed de rebus existentibus quæstio est, consilium semper fuit perversum; ita nullibi is conatus absurdior est, quam in scientiis Physicis.

Thes. VII. Magni contra *Verulamii* consilium, ut a conatu veritatem abstratarum ope meditationum investigandi recedentes, per viam Inductionis, experientia diligenter consultata, progredi studeamus, plerisque scientiis saluberrimum & fuisse & semper fore, merito ugemus.

tiundi. L. 11 sq. leg. *omnino*. L. 14 leg. SCHEFFERUS. — P. 201 l. 3 leg. *nostris*. L. 18 pro *asflectis* leg. *asflectis*, R. Magnus).

P. 201 (qui numerus paginae, in 203 corruptus, restitui debet) l. 19 *M:sti* addatur (in R. Bibliotheca Stockb. *aservati*). L. 20 post *titulum* adde: (quod a Fratribus Canonici Dominicanorum ibi olim florentis profectum videtur)

— P. 203 l. 19 leg. *quod* L. 23 leg. *Johannes*.

P. 204 l. 9 199. Difficultatem veri definiendi temporis, quo postulatus sive electus sit Episc. *Johannes* in Archiep. Upsaliensem, paullo post, occasione literarum Capituli Aboënsis de electione Magni Episcopi afferendarum, tangemus. — P. 205 l. 11, (1268) leg. (1268 pro 1291). — P. 206 l. 3 pro *sedem Episcopalem* scribe *dignitatem Ecclesie Cathedralis*, (in *Fragm. Palmsköldiano* habetur *Ecclesiam Cathedralem*): *sedes Episcopi*, in *Korois* etiam postea mansit. L. 21 leg. *Bonifacii*. L. 23 pro 174 leg. 184. Not. 72 l. 3, pro 1262 leg. 1292. — Porro Nota (73) quæ penitus excidit, hoc modo adponenda est: Hæc verba prodere videntur, de hodierno agi Templo Cathedrali *Aboënsi*. Bulla a Papa Bonifacio VIII data est *Rome apud S. Petrum*, VI Id. Maji Pontificatus anno 11 (d. 10 Maji a. 1296). Vid. A. CELSE l. c. p. 99 N:o 12. Nam eandem esse non dubitamus, quæ in Registro Aboënsi legitur Fol. 65, licet in nostro quidem exemplo dies (VI Id. Maji) non sit expressus. — P. 207 l. 25, SCHEFFERO leg. a SCHEFFERO. L. 26 post *editum*, adde *tradit*, quod excidit.

P. 208 l. 1 post *recedens* addatur: MESSENIUM, in *Chronico Episcoporum*, temere secutus). — Cæterum quæ de electione Magni, hac & præcedenti pagina disputantur, aliquam accipiunt lucem ex literis Capituli Aboënsis, quibus uni collegarum suorum, Canonico *Laurentio* (non ut habet RHYZELIUS *Johanni*), reliqui potestatem conferebant Episcopum

pum (via Compromissi) eligendi; quas igitur, ex Apographis Örnbjälmanianis (T. VI Åbo och Nådendals Klosterbrefs Copior, p. 35 sq), quæ inter monumenta literaria R. Academiæ Hist. Antiquitt. & Literar. Humanior. aservantur, descriptas, hic adponemus:

"Omnibus præsentis literas inspecturis, Capitulum Aboensis Ecclesiæ salutem in Domino sempiternam. Notum facimus universis, quod reverendo D:no *Johanne*, olim Episcopo nostro, ad sedem Upsalensem translato, qui translatus fuit A:o D:ni MCC nonagesimo, *secundo nonas Novembris* (*), ex causa prædicta nostra vacante ecclesia Aboensi, Nos Capitulum Aboense in unum convenientes, *diem conversionis S. Pauli* (**), præfiximus ad electionem futuri Pontificis celebrandam, facientes ad terminum hujusmodi omnes qui electioni faciendæ interesse debuerunt & potuerunt, evocari. Convenientibus igitur omnibus qui voluerunt, debuerunt & potuerunt commode interesse, in termino suprascripto, cantata missa S. Spiritus, & proposito verbo Dei, in Sacristia Ecclesiæ nostræ Aboënsis (***) nos recepimus, ut ecclesiæ nostræ Aboensi viduatæ provideremus de prælato & pastore, & habita deliberatione diligenti, per quam formam nobis in electionis negotio esset procedendum, placuit nobis omnibus ac singulis, a D:no *Laurentio Canon-*

(*) Die 4 Novembris. Quomodo igitur poterat *Johannes* (ante eum a Papa, d. 8 Julii, permisam ad Upsalienses translationem, de successore suo deliberare non licuit) die demum 19 Nov. ut habet *RHYZELIUS*, eligi Archiepiscopus?

(**) Die 25 Jan. 1291.

(***) Demonstrant hæc Literæ, novum templum Aboënsæ jam fuisse ita consummatum, ut ibi sacra celebrare commode licuerit, veterique Råndamäkiensi præstitit.

„nonico Ecclesie nostrae super hoc specialiter requis-
 „tis (*), per formam compromissi nostrae Ecclesie Aboensi
 „providere. Unde unanimiter, nullo penitus discordan-
 „te, eligendi potestatem contulimus in reverendum vi-
 „rum D: num *Laurentium*, Canonicum Ecclesie nostrae A-
 „boensis, usque ad primam pulsationem vesperarum du-
 „raturam, ut ipse de Capitulo Ecclesie nostrae vel aliun-
 „de, sicut sibi videbitur expedire, nobis & ecclesie no-
 „strae Aboensi provideret de Pastore, ita tamen quod
 „postquam ipse de persona eligenda ordinaverit, ipse vi-
 „ce sua & totius Capituli personam illam eligat in com-
 „muni & provideat de eadem, promittentes universi &
 „singuli quod ipsum recipiemus in nostrum & ecclesie
 „nostrae Praelatum & Pastorem, quem ipse, ut praemitti-
 „tur, duxerit eligendum. In cuius facti nostri evidentiam
 „sigillum Capituli nostri praesentibus est appensum. A-
 „ctum *Abo* anno D: ni *MCC nonagesimo primo, octava Ka-*
 „*lendas Februarii.* (Ex originali delcr.)”

P. 208 Not. 74 l. 5 leg. *Finlandiae*. — P. 209 l. 3. Si
Domum Episcopalem Magnus I condidit, factum hoc fuisse
 in *Korois*, aut alibi extra urbem, necesse est; nam Aboe
 ante tempora Episc. *Magni II* non existitisse, Auctor no-
 ster aperte testatur (p. 20). Quid, si nominis similitudi-
 ne, hoc loco deceptus *Messenius*, *Magno I* tribuit, quod
 a *Magno* demum *II* factum constat? Cf. p. 252, 485, 519.
 Lin. 9 leg. *pertinentium*. — Ante finem seculi XIII Monachos
 Dominicanos Aboe Cœnobium habuisse, confirmat
 schedula in R. Bibliotheca Stockb. servata, (*Fascic. 2 N.º*
 14) cui a. 1294 subscriptis reperitur *Frater Abraham*,
Ordinis Prædicatorum de Conventu Finlandiae (Inter Apo-
 grapha *Cel. Broocman* in *Monum. R. Acad. Hist. Antiquit.*

F f f f 2

&

(*) Senior is Collegii fuisse videtur, atque partes Praefidis egisse,

& Litt. Human. p. 1800). Ubi etiam (Fascic. V No 8) habentur literæ a. 1309 datæ, quibus subscripsiste legitur *superior & Conventus Aboensis Ordinis Prædicatorum*.

P. 210. l. 9, pro 125 l. 135. — Ad Historiam Belli Russici, quod occasione subjugatæ a Svecis Careliæ gestum fuit, pertinet brevis chronologia, ex laudatis jam supra (p. 202) *Annalibus Sigtunenfibz* excerpta, quam subjungimus:

a. 1292. *Aksborg* (*) capta est a Ruthenis.

1299. Multi Nobiles & alii interfecti sunt in *Landscrona* de Regno Svecie.

1300. *Corona Terrarum* (**) edificata est in Rucia.

1301. *Landscrona* destructa cum omnibus suis (***)

—P. 211 l. 17 *Bogaman* leg. *Bogamán*. L. 20 post *fuisse*, addatur (*per modum pacti, loco Decimæ Episcopalis*): cf. p. 564 sq. Not. 589, & p. 689 sq. Not. 792. — P. 213 (qui numerus paginæ post 212 proximæ restitui debet, ut etiam eam excipientibus 214, 215, 216, 217, 218, 219-220 veri hi numeri, pro 213 — 219, cunctis nempe uno minori quam oportuit signatis, Not. l. 1, post *Ragvaldum*, comma loco *puncti* ponatur. L. 4 pro *Dicentes* scribe *dicentes*.)

P. 214 Not. 81. Adde: in *Annalibus* etiam *Sigtunenfibz* legitur: A. 1302 *Waldemarus miles & Dux Finlandie factus est*. Not. 82, l. 9 post 108, addatur: Quare etiam (ante a. 1317) hunc Ducem dijudicasse litem inter Episcopum Aboensem & *Tavastos* agitaram, reperimus. Cfr. Not.

proxi-

(*) Hoc quid sit, explicant Historiæ Patriæ consulti!

(**) *Landscrona*. Vid. LAGERBRING P. II C. 17, §. II, p. 675.

(***) Non optime hæc chronologia coherere videtur, cum multi in *Landscrona* anno jam superiore cecidisse dicitur? — Quanti autem momenti hoc bellum habitum sit, inde patet quod Archiep. *Nicolaus* jus sit singulis annis specialem missam dicere de Sanctis Martiribus *Erico Rege & Henrico Episcopo, pro statu Careliæ*. NETTELBLADT *Schwed. Bibl. 2. St. P. 139*.

proxime sequens. Not. 83, l. 2 leg. *Templo*. L. 8, leg. *memorie*. L. 9 leg. *gracia*. — P. 215 l. 5, post *Rich* ponatur punctum (*Rich*) L. 8 sq. post *Haraldi, quondam Advocati Regii in Tavastia*, adde: Inter Apographa veterum monumentorum R. Bibliothecæ Stockh. (*Fasc.* 2 N:o 33), a Cel. BROOCMANNO scripta & in Archivo R. Acad. Hist. Antiquitt. & Liter. Humanior. servata (p. 1802), occurrunt literæ de prædio in *Frissa*, parœcia Uplandiæ. pignori dato, quas sigillasse a. 1297 reperitur *Dn. Bertholdus quondam Advocatus Tavastiæ* (a Nob. STIERNMANNO etiam commemoratus, cfr. infra p. 221 Not. 96; alius sine dubio ab illo *Haraldo*? Mentio etiam fit *D:ni Haraldi quondam Præfeci Finlandenss*, in literis testimonialibus ab *Algoto Joanson, Advocato Finlandensi, Elavo de Resa, Canonico Aboensi, Berone Legifero & Ragualdo Joanson, Aboæ* a. 1324 datis de sententia judiciali, a *Matthia (Kettilmundi) Capitaneco terræ Finlandensis lata (Reg Aboens. Fol. 101)*.

P. 217 l. 1, a leg. *a:o*. — Literæ Electionem Episcopi *Ragvaldi II* tangentes habentur inter monumenta R. Bibliothecæ Stockholm. (*Fascic. V* N:o 8), & Apographa *Broocmanni* sæpe laudata, p. 1814, hujusmodi:

„Omnibus presentes literas inspecturis *Thorirus (*)* de
 „*Nofis (**)* Canonicus Ecclesie Aboensis Cathedralis, *Gunno*
 „de *Wirmu (***)* ejusdem ecclesie cathedralis *officialis*, (†)
 „*Superior & Conventus* Aboensis Ordinis Predicatorum,
 F f f f f 3 Jaco-

(*) Hoc nomen Cel. BIÖRNER (male) legerat *Johannes*, alius *Thomas*.

(**) *Nofis*,

(***) Natalem modo ejus locum indicare videtur, non etiam *Curatum* fuisse ejus ecclesie, significare?

(†) *Officialis* idem fuisse videtur, qui deinde *Oeconomus* vocari solevit? Neque *officialis superior* legi debere, sed *officialis, Superior & Conventus*, ipse contextus docere videtur. Nec *superior officialis* ecclesie quid denotet (qualem nec alibi commemorari reperimus), interpretari possumus.

„Jacobus Curatus ecclesie sancte Katerine in *Nummis* (*),
 „& universitas civitatis Aboensis, salutem in Domino.
 „Tenore presencium constare volumus, universis, nos
 „super eleccione reverendi viri D:ni *Rangvaldi* (**) in ec-
 „clesia nostra cathedrali Aboensi dudum facta, litteram
 „denunciacionis in die Botulphi Abbatis (***) vidisse &
 „lectam audivisse in ecclesia cathedrali memorata & in
 „ecclesia *fratrum Predicatorum in Abo*, coram clero & po-
 „pulo, in hec verba:

„*Nicholaus* divina miseracione Archiepiscopus Upsa-
 „lensis dilectis in Cristo filiis clero & populo civitatis at-
 „que dyocesis Aboensis salutem in Domino. Presentato nobis
 „dudum per discretum virum D: num *Laurentium* (†) Canoni-
 „cum?) ac procuratorem ecclesie Aboensis decreto eleccionis
 „facte de reverendo viro D: no *Rangvaldo* Canonico Aboen-
 „se in pastorem ac Episcopum matris vestre ecclesie A-
 „boensis, nos officii nostri debitum exequentes, dirigimus
 „ad vos discretum virum D: num *Gunnorem* nostre dyoce-
 „sis presbiterum, illis quorum interest secundum formam
 „iuris denunciantes, ut si quisquam in predicti personam
 „electi seu formam de ipso facte eleccionis aliquid ratio-
 „nabile obicere voluerit, peremptorie presentibus evoca-
 „tus infra festum b. Laurentii proxime venturum Upsalie
 „compareat coram nobis. Alioquin elapso termino me-
 „morato, omnem obieccionis vocem sibi noverit preter-
 „clusam.

(*) Jam igitur seculo XIII hanc quoque ecclesiam fuisse condi-
 tam, apparet.

(**) Ita nomen antecessoris quoque sui *Rangvaldi* I, scriptum, ali-
 quando certe, reperimus. Vid. Litt. Ducis *Birgeri* supra (p. 779 citatz.

(***) Die 17 Junii.

(†) Idem fortassis, cui antecessorem Episcopi nostri, *Magnum* I.
 eligendi potestatem a collegis suis commissam fuisse vidimus, quique i-
 gatur auctoritate inter suos haud exigua floruisse videtur.

clufam. Hec autem denunciatio publice fiat in ecclesia
 cathedrali prefata, aliquo die festivo, aut alias populo
 civitatis ad hoc fpecialiter congregato. Super qua de-
 monftracione (denunciacione?), modo qui premittitur pu-
 blicata, ut nobis de ea fides fiat, confici volumus instru-
 mentum publicum, five litteram autenticam, fide di-
 gnorum figillis ac eorum fubfcripcionibus roboratam. In
 cujus rei testimonium figillum noftrum prefentibus eft
 appenfum. Datum Upsalie anno D:ni MCCC nono, quin-
 to Kalendas Junii".

„Nos igitur Thorirus de Noſſis Canonicus eccleſie ca-
 thedralis, Gunno de Wirmu ejuſdem eccleſie cathedra-
 lis officialis, Superior & Conventus Aboenſis Ordinis
 Predicatorum, Jacobus Curatus eccleſie ſancte Katerine
 in Nummis, & univerſitas civitatis Aboenſis, in testimo-
 nium & evidens documentum dicte denunciacionis facte
 in Abo in die Botulſi Abbatis in prefencia noſtra & plu-
 rimorum tam laicorum quam clericorum fide dignorum,
 figilla noſtra prefentibus ſunt appenſa (fecimus appendi?).
 Datum Abo a.o D:ni MCCC nono, duodecimo Kalendas
 Julii. (Ex originali)".

P. 217 Not. 88 l. 6, a leg. a.o. L. 18 ſq. leg. *diver-
 ſiſſima*. — P. 218 l. 4 leg. *libertate*. Not. 90 l. 2 poſt 69
 ſq. adde: *Cfr. LAGERBRING l. c. T. III. C. I. §. 35 p. 89.*
 Not. 91 l. 3, dele" 212, Not. 80 & p"; pro 214 vero, ſcri-
 be 215. — P. 219 Not. 94 l. 5. Deceptum eſſe MESSENIUM a
 JOHANNE MAGNO (L. XX C. 24) apparet. *Smolandia* au-
 tem partem vocatam olim fuiſſe *Finlandiam*, docet etiam
Vetus Appendix ad Saxonem Grammaticum, a BENZELIO Mo-
 numentis ſuis inſerta: vid. p. 151. — Not. 95 l. 2 leg. *ex-
 cuſo*. — P. 221 l. 3 *quam leg. quem*. Not. 96 l. 1 pro
 214 leg. 215. Not. 97 l. 12 poſt *de Kürn* ponatur ſignum
 Parentheſeos, L. 16, poſt 20 §. addatur: cfr. II Del. C.

XVII S. 11, p. 676. Lin. 18 leg. *peregrinae*. — P. 222 l. 1 leg. *suorum*. Not. l. 4 pro *Episcopus* scribe *eorum possessor*. P. 225 l. 9 pro 1128 pone 1328. Not. 100 l. 2 leg. *corruptum*. Not. 182 l. 5 leg. *Fennicae*.

P. 226 Not. l. 17 leg. *presencium*. P. 227 Not. l. 9 sq. leg. *eadem*. — P. 229 Not. l. 2 leg. *Merekinus*. L. 3 post *Päterson* aufer punctum (.). L. 22 leg. *Wishicenses*. — P. 230 Not. l. 13 leg. *firmiter*. L. 16 post *Ecclesis*, pone comma (,) L. 19 *ordinandis*, legendum sine dubio est *ordinandas*. — P. 232 Not. l. 5 post *queat*, adde: Cf. *Fol. Hebd. Ab.* a. 1785 p. 305 sq. It. *Lexicon Lapponicum* D. nor. LINDAHL & ÖHRLING (Holmiæ 1780, 4:o) p. 397, unde alias etiam afferre licet hujus vocabuli derivationes. Not. 108 l. 4 post p. 74 sq. adde (cf. *ib.* N:o 12). L. 6 post *not. (f)*, adde: (cf. *infra* p. 263 sq.).

P. 237 l. 5 sqq. Quæ hic de *Ordinario Prædicatorum* opera Episcopi *Benedicti* (docente *Fragmento Palmisköldiano*) instituto, disputantur; fatemur nondum satis nobis liquere: utpote qui nesciamus, an Episcopo hujusmodi in Ordinem illum Monachalem potestas competeret; & *Superiore* jam antea *Conventum Dominicanorum Aboensium* fuisse, instructum vidimus, quo neque carere cœnobium potuisse, facile intelligas? *Prioris* autem, hujus *Conventus*, nomen, ante a. 1418 hæcenus non offendimus; quo anno datis literis (inter apographa *Broocmanniana*, de quibus sæpe, p. 1991 legendis; atque ex *Fascic. Monumentor. R. Bibl. Stockholm. XXXIX N:o 9*, descriptis), *Fratri Laurentio Olavi, Priori Conventus Aboënsis*, prorogatur tempus rationum reddendarum pro pecunia sibi, ad ædificia extruenda, commissa. — P. 238. Not. 116. l. 2, post v. g. insere: (præter supra p. 209 & 213 allata). — P. 239 Not. 116 l. 6 pro 213 leg. 214. — P. 240 Not.

119, l. 8, adde: Cfr. supra p. 217 sqq. — P. 243 l. 4 post *instrumentum* adde *Apographum*.

P. 245 l. 20, addatur: Ad supplendum calculum ab Ill. LAGERBRING (l. c. T. III C. 3 §. 12 & C. 5 §. 3) allatum, pecuniarum, quas Papa vi decreti Viennensis &c. ex Svecia his temporibus corrasit, hoc loco adponere placet rationes pecuniæ quæ *Benedicto* sedente ex Dioecesi Aboënsi ad Cameram Apostolicam rediit, quales ex ipso Archivo Vaticano Generosissimus Dn. FRIEDENHEIM descripras nactus est, quarumque in *Accessione ad Bullarium Cælsianum*, Ejus debita favori, diligentior dabitur notitia:

„Anno D:ni millesimo CCCXXVI. I & prima die mensis Maji Frater *Goshalcus Fratrum Predicatorum* Fillandie (Finlandie) recepit de decima Episcopatus Aboënsis ex commissione sibi per nos Fratrem Johannem de Serrone & B. de Ortalis facta, que quidem *decima de sex annis* ascendit (ascendit, Vc. XVI Marc. parve monete, decima (decimam) unius anni, videlicet LXXXVI Marc. parve monete Svec.)

Residuum vero dicte decime, videlicet decima quinque annorum, dixit dictus Frater *fuisse sublatum & dirabatum per infideles, qui dictam decimam de V annis in Ecclesia Aboënsi collectam predictam, rapuerunt* (*), prout dixit sibi factam fuisse plenam fidem. Dictas vero LXXXVI marc. parve monete dixit dictus Frater *Goshalcus* se recepisse a conservatoribus dicte decime presente D:no *Benedicto* Episcopo Aboënsi in XVII Marc. argenti ad pondus de Stocolm, computata qualibet marca de XVII marc. predictis, pro V Marc. & XII denar. Suevis, & una marca argenti pro V marc. computatis”.

G g g g g

„Item

(*) Quo anno hanc evenisse calamitatem credi debet? Post annum enim 1218 *Rusos* Aboeam adiisse, non constat? Cf. supra p. 240 sqq.

„Item dixit se recepisse de fructibus Beneficiorum ad triennium reservat. (reservatum?) vacantium in dicto Episcopatu, XX Marc. parve monete, quam summam dixit se recepisse in IIII Marc. argenti ad dictum pondus.”
 „Item de subsidio oblato D: no Pape per Clerum dicti Episcopatus, dixit se recepisse C. Marc. parve monete.”
 „Episcopus nichil dedit, excusans pre paupertate.”
 „De denariis S. Petri nichil colligitur in dicto Episcopatu.” - - -

„Item anno quo supra (1332) die 23 Mensis Maji recepit a D: no *Elavo* Canonico Aboensi, nomine D: ni Episcopi Aboensis de fructibus Beneficiorum vacantium in Civitate & Dioc. Aboensi per biennium XIII sol. cum quatuor denar. grosf. Turon. comparat. pro XV Marc. denar. Sjev.”

„Item anno quo supra (1333) die XXIV mensis Maji recepit a D: no Episcopo Aboensi per manus D: ni *Elavz Gregorii* Canonici Aboensis pro oblato subsidio per ipsum B. (Benedictum) Episcopum Aboensem XXII sol. grosf. Turon.”

„Item anno D: ni 1334, die XVIII Aprilis recepit a D: no Episcopo Aboensi & Capitulo Ecclesie Aboensis per manus Prioris & Conventus Lybicensis ratione restantis decime Sexennalis insolute de civitate & Dyocesi Aboensi XIII Libr. grosfor. Turon.”

P. 245 Not. 130 l. 3, post *paravia*, adde *Liikis* (f. *Ulfsby*) 1311 & 1332 (cf. p. 329 Not. 267). — P. 246 Not. 130 l. 3 post *Borgo in Nylandia* adde: (cum Capellis suis *Perno & Sibbo*). L. 5 add. *Savilax* (Eccles. S. *Michaelis*) in Savolaxia a. 1329 (supra p. 231), *Salo* cum *Kemi* in Ostrobotnia Boreali 1329 (p. 232); ut ecclesias Ostrobotniæ Meridionalis *Mustasaari & Pedersöre*, illa antiquiores, taceamus (p. 111) Not. 131 l. 7 *Olauo* leg. *Elavo*. — P. 248 Not. 133 l. 1. pro 1229 leg. 1329, Not. 134 l. 2 leg. 1324, 1325 & 1327. —

P. 249 l. 1 pro 1223 l. 1323. — P. 251 l. 5 post *institutam* adde: (quam *anno Pontificatus sui secundo instituisse* Auctor ipse, p. 15, affirmat. L. 12 *Doctor* Hemming vocatur apud Nob. UGGLA l. c. III Afdeln. p. 27, N:o 216: qui titulus (quem *Hemmingum Gadd*, celebrem illum Electum Lincolniensem, habuisse notum est) ne nostro immerito tributus sit, vereor. Not 148 l. 2, *mentis leg. mentio*. — P. 253 Not. l. 8, post *instanter leg. instante*, h. e. *urgente*. L. 29 sqq. Quæ hic contra nomen Ecclesiæ *Santamala* disputantur, dubia nobis visa esse cœperunt, postquam in Libro Rationum, reditus Ecclesiæ Aboensis R. *Gustavo* exhibente, (de quo sæpe), mentionem occurrere vidimus *Ecclesiæ veteris Nousiensis (Gamla Nousis)*: forte *nova* ejus *pars*, *Santamala* fuit vocata? — P. 245 Not. 150 l. 2 post *tantum* excidit *Chorus*. Not. 151 l. 1 deleatur *post*. — P. 259 Not. 163 l. post RHYZELIUM l. c. adde (præeunte MESSENIO *Chron. Finl. Rhyth.* p. 32). — P. 260 Not. l. 27 post *antea* insere: (partem saltim ejus). — P. 263 l. 6 post RHYZELIO insere (MESSENIO *præeunte Chr. Rhyth. Finl.* p. 29) — P. 265 Not. l. 3 pro 129 leg. 192. — P. 269 Not. l. 2 leg. *Aboensem*. — P. 270 l. 3 leg. *fecerunt*. — P. 272 Not. 178 l. 1 post *Curiam* insere: (non totam *paræciam*, ut legitur apud *Nobil. BOTIN, om Svenska Hemman*, P. II p. 53) — P. 279 Not. 183 l. 11, post *enascatur* adde: Obsecutus nempe fuit statutis *Skenningsensibus*. Ac dubium videri queat, annon filios etiam Sacerdotum legitimos, justis nuptiis genitos, quas antea sacerdotes septentrionis vulgo inierant, atque sibi prohiberi ægre tulerant, verba Episcopi spectent? Nam & hos Pontifi-

G g g g 2

ces

(*) Quæ exhibentur apud Ill. NETTELBLADT *Schwed. Biblioth. II* St. p. 119 sqq. Reverendis. v TROIL *Skrifter och Handlingar til Uplysn. i Sv. Kyrko-Hist.* T. II p. 307 sqq. &c.

(†) Cfr. NETTELBLADT l. c. p. 125, 141 sq. 147 sq. 151, 155, 180 sq. 194 sq.

ces pro spuriiis haberi volebant. Cæterum de Sacerdotum, post justas nuptias sibi denegatas, hac in re licentia, cf. Nob. BOTIN l. c. p. 102 sq. — P. 280 Not. 185 l. 9 sq. leg *ingenio*. — P. 283 Not. 190 l. 6 leg *Wexionensi* — P. 290 l. 8. Nulla pugna est inter ea quæ de *scrinio S. Henrici ab Episc. Hemmingo procurato, Fragm. Palmsköldianum* prodit, & quæ de *Cenotaphio* eidem in Ecclesia Novis ab Episc. Johanne II constructo, Auctor noster narrat.

P. 291, l. 3. Adde: subscriptis etiam reperitur Literis R. Haquini, de jure Regem eligendi cum Legifero quoque Finlandiæ communicato: cf. p. 326 sq. Not. 260. — P. 292 l. 11 pro 1364 scribe 1365.

P. 294 Not. 216. Et ad textum horum *Statutorum* emendandum & ad sensum explicandum, non parum opis haberi potest ex collatis *Statutis Provincialibus Upsalienfis Ecclesie*, legendis cum apud Ill. NETTELBLADT *Schwed. Biblioth. II Stück.* p. 119 sqq. tum apud Reverendist. v. TROIL *Skrifter och Handl. til Uplysning i Svenska Kyrko --- Historien, 2 Del.* p. 307 sqq. Pauca tantum adnotabimus. L. 5 *pulpitatio* leg. *Pulpitatio*. — P. 295 Not. l. 6 *tempore facta* (forte *fiat*?) suspicor, ex male explicatis compendiis scripturæ falsam lectionem ortam fuisse pro *talis fit?* L. 7 *illud* (*observetur*), similiter fortasse irrepsit pro *nullum fiat?* L. 18 *laborerio* leg. *laboricio?* L. 21 post *altaribus excidit non* L. 22 *confectus* leg. *consecratus?* L. 25 *amat* (*leg. emat*), sine hæsitacione leg. *emat*. — P. 296 Not. l. 7. Apud Rev. v. TROIL p. 328 legitur et *gypt et affrad*, nescio an melius? L. 10 sq. *catechizatione*. Si lectio vera est, respicitur forte ad officium examinandi pueros, utrum *Orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, & Ave Maria* didicissent? Cf. NETTELADT l. c. p. 158, Punct. XXXII: ubi etiam p. 193 hujusmodi Statutum Synodale habetur: *Pater noster, Ave Maria, Credo* in lingua materna per
Cura-

Curatos singulis diebus Dominicis & fastivis coram populo recitentur, sub poena trium marcarum? L. 12 *Cathedraticum* quid fuerit, explicatum legitur (ex Glosario Cangiano) apud Rev. v. TROIL l. c. p. 328: cf. NETTEBLADT l. c. p. 189 L. 16 *nec* (leg. *nisi?*) sine hæsitatione leg. *nisi*. L. 22 *retinenter* leg. *venientes* vel *venituntur?* sed manet tamen sententia hiulca.

P. 297 l. 12 Addere placet breves Episcopi nostri literas, (inter Apographa ÖRNHJÄLMII legendas p. 193) docentes nec sibi munus Exactoris Camera Apostolicæ detrectare licuisse: Universis præsentibus literas inspecturis „*Hemmingus* Divina miseratione Episcopus Aboensis salutem in Domino sempiternam. Recognoscimus per præsentibus, nos a:o D:ni MCCCLI die b. Gregorii Papæ recepisse literam patentem per venerabilem in Christo patrem Dominum nostrum *Hemmingum* Archiepiscopum Upsalensem nobis missam, in qua continebatur transcriptum *Literarum Papalium in quibus imponebatur Clericis solutio decimæ biennialis*. In cujus recognitionis evidenciam sigillum nostrum præsentibus est appensum. Scriptum anno ut supra, feria 4 proxima ante Annuntiationem b. Mariæ Virginis. (Ex Orig.)” P. 298 Not. 217. Abusus quos faciebant privilegiorum suorum Monachi Mendicantes in damnum Cleri sæcularis, tanti erant, ut eos compescere Episcopi subinde necesse haberent, ac usum imprimis *Altarium portatilium* restringere. Cfr. NETTEBLADT l. c. p. 185 & 186 Punct. XXIX—XXXV. —P. 299 Not. 220. Abesse hoc loco hæc nota poterat: cf. supra p. 123 Not. 100 & p. 247 Not. 132.

P. 302 Not. 224 l. 1, post Not. 180, adde cf. P. 294 Not. 215. — P. 304 l. 9 leg. *vehementer*. — P. 308 Not. 233 l. 18 leg. *abolere*. — P. 309 Not. l. 7 pro *Episcopalia* leg. *temporalia*. — P. 311 Not. 324 l. 6 leg. *duraturas*. — P.

312 Not. 236 l. 3, post *prodierat* ponatur nota Parenthesos, quæ contra post *sumsit* deleatur. — P. 313 l. 8 *Crucigeris* leg. *Ensisferis*. — P. 321 Not. 249. Quum literarum R. *Alberti* hic allatarum exemplum paullo diligentius descriptum in *Actis Palmsköldianis* (N:o XIV Topogr. T. LVIII *Finl. Tavastl. p. 945*) conferre nobis licuerit, quasdam inde lectiones adponemus. L. 2 post *presentium*, adde *literarum*. L. 3 *Byarkö*-legitur *Biorkio*-. L. 6 post *edito* apponatur punctum: deinde adjungatur *De cetero &c*. L. 8 post *predicte* addit *uberius*. L. 10 *quibuscunque* leg. *cujuscunque*. L. 13 lege *audeant* L. 15 *proxime* leg. *proxima*. — P. 322 l. 5 post *Ducem* exciderunt *Hallandiae &*.

P. 324 (qui numerus Paginæ restituendus est, pro falso 325) l. 7 *hac demum etate*. Accurate loquendo, sub Episcopo jam *Benedicto*, anno nempe 1324 sqq. Not. 255 l. 10 post *jam* inferere *e vita*. — P. 326 Not. 259 l. 12 leg. *ipsas & Notas*. — P. 327 Not. 262 l. 3 post *observat* inferere *Nob. LAGERBRING*. — P. 328 Not. 265 l. 7 *Arvidum Gustavi* a. 1369 decessisse, eo minus dari potest, cum supersint inter Apographa *Broockmanniana* p. 1897 (ex *Monum. R. Bibliotheca Stockb. Fasc. 22 N:o 3*) sententia sua judicialis, lata a. 1375. — P. 329 Not. 267 l. 4 pro 1348 scribe 1331. *Nota* 268, quæ tota excidit, hoc modo restituatur: *Præpositum Flavum* anno adhuc 1344 die inventionis S. Crucis (d. 13 *Ma*) literis subscripsisse *Winandi*, Curati in *Kimito*, quibus hic prædium suum *Trul-bufvud*, parœciæ *Tenala*, Ecclesiæ *Aboensi* donavit, e *Regist. Eccl. Ab. Fol. 123* discimus. Ac licet nota anni *MCCCCXLV* (pro *MCCCXLV* erronea sit, quæ apponitur literis *Pauli Svenonis* Presbyteri, qui coloniam suam *Sudenvainio*, parœciæ *Vemo*, eidem eccl. æ donavit, dum tamen non videtur, quin hæc a. 1345 (die b. Petri Martiris, h. e. 14 Martii?) datæ sint, quibus idem subscripsit *Præpos. Elavus* (*Reg. Eccl. Ab. Fol.*

Fol. 106). Anno autem 1355 *Henricum* Prapofiti munus jam gefiffe, conftat (*Reg. Ecclef. Ab. Fol. 102*). — Sed in Apographis tamen *Broocmannianis* (Monum. R. Bibliothec. Stockh. Fasc. 18 No 4) commemoratur quidam *Herr Hinze Probst i Abo*, quod nomen *Hennechinum* (vel *Hinzechinum*?) potius quam *Henricum* fignificare, exiftimari potelt?

P. 330 Not. 270 l. 10 post *excitat* ponatur comma. Quæ autem post *BULEUS*, fequuntur verba, *Decem annis --- honoris nomine*, ut per errorem intrufa, eliminentur: Cfr. p. 515 Not. 503. — P. 334 Not. 277 l. 2 dele *in fine*. — P. 335 l. 5 post *skal* ponatur punctum. — P. 336 Not. (***) l. 1 sq leg. *æquaret*. L. 2 pro *mill.* fcribe *Cent*. — P. 339 l. 21, post *afflang* ponatur comma — P. 341 Not. (*) l. 1 leg. *indice*. — P. 343 l. 7 *examine* leg. *examine*. Not. 282 l. 17 post *noftre* dele comma. — P. 344 Not. l. 1 post *anno quarto* adde, *b. e. d. 24 Oct a 1366*. — P. 345 Not. 282 l. ult. adde: Utraque Bulla Nob. A *CELSE* fuit incognita: cf. eundem l. c. p. 130 sq. — P. 347 Not. 291 l. 3 leg. *Nationem*. — P. 352 Not. 301 l. 6, pro 181 leg. 281. — P. 353 Not. 302 l. 1 pro 223 leg. 323 — P. 354 l. 2 leg. *fuit* — P. 360 l. 6 leg. *confundit*. Not. 313 l. 1 leg. *Cenobium*. P. 361 Not. 316 l. ult. post *Wefpbat* adde: *Borgmest. i Stockholm*. — P. 364 Not. 323 l. 4, post *Gregorii* aufer comma. — P. 365 l. 2 leg. *hafce*. Not. l. 12 l. g. *Milites & laici*. — P. 367 Not. l. 10 leg. *fuas*. L. 25 post *mencionem* ponatur comma, loco puncti. — P. 370 l. 11 pro *verum* fcribe *tum*. — P. 373 Not. l. 6 post *MATHESIUS*, adde: & *NETTELBLADT Schwed. Bibl. 3 St. p. 233. L. 26 lege: in hac lite expetierit, hæc inprimis fuiffe caufa videtur.*

P. 378 l. 10 pro 214 repone 215. Not. 333 l. 8 *ortones*, eft fcriptura corrupta pro *Ortones*; cf. p. 560, ubi habes *pro ortonibus* (h. e. *ortugis*). Cæterum *Matfkott* (res ad *ribum aptæ*) pende batur tantum rure; in urbibus

nus contra accipiebant *Silfskott* (numeratam pecuniam): cf. NETTELBLADT *Schwed. Bibl.* 2 St. p. 197. — P. 379 Not. l. 12 post *Kavis* adde: (Fennice *Karja*). L. 14 post *cognoscimus* adde: Nota vero est *Margareta Duma*, vidua famosi illius *Erotzeti Bo Fonsson*: vid. LAGERBRING l. c. 3 D. p. 698. L. 29 post *vulgari* ponatur punctum loco commatis. — P. 380 l. 2 leg. *solitam*. Not. l. 22 post L I aufer signum Parentheseos. L. 34 post *Stafkarla*, adde: Cfr. etiam *Statuta Prov. Upsal* apud Ill. NETTELBLADT *Schwed. Bibl.* 2 St. p. 197 & 199. — P. 381 Not. 335 l. 4 sq. leg. Du FRESNIUM. — P. 385 Not. 341 (qui numerus reponendus pro falso 141) l. 5 post *occurrit* ponatur signum Parentheseos. — P. 387 Not. 345 l. 10 pro *faceo* leg. *faceto*. Not. (*) l. 4, adde post 260: ubi alio etiam loco (Fol. 261) occurrit (idem?) *Johannes de Niittukartara* (leg. *Niittukartano*). — P. 397 Not. l. 7 *Consulem Stockholmiensem*. In *Literis Capituli Lincopensis*, datis a. 1382 d. 10 Aug. (quas exhibet Ill. NETTELBLADT *Schwed. Bibl.* 3 St. p. 234 sqq. bis expresse vocatur *Consul Stockholmensis*: qua igitur dignitate quin ornatus fuerit, dubium esse non videtur. — P. 399 Not. l. 29 leg. *Præpositi*.

P. 404. Not. 357 l. 1, pro *MCCCC* leg. *MCCCXC*. L. 4 adde: Nec definire audemus, utrum suo privato, an Ecclesiæ suæ usui hæ Parœciæ Episcopo nostro a Regibus concessæ sint? Num ex. g. cum instituta ab iisdem *Misfa Auroræ*, hæc liberalitas cohæserit? cum nullæ aliæ in *Registro Eccles. Aboënsis* occurrant literæ, donatas huic usui Ecclesiæ Cathedralis, redditus publicos parœciæ Piikis tangentes; documentum autem respiciens beneficium Episcopo privatim præstitum, in Archivo Ecclesiæ conservatum fuisse, minus credas? Nisi adjecta in literis his Regiis mentio parœciæ *Masko*, dubium parere videatur? — Not. 358 l. 2 *Sanctum* &c. lege *Sacrum Auroræ* vocat, MESSENIUM sequens